

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донбаська державна машинобудівна академія
Кафедра філософії та соціально-політичних наук

**Тематика індивідуальних завдань
навчальної дисципліни
«Історія української культури»**

рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
спеціальність	Усі спеціальності
назва освітньої програми	Усі напрямки підготовки
статус	обов'язкова

Краматорськ
ДДМА

Тематика індивідуальних завдань для студентів з навчальної дисципліни «Історія української культури» для підготовки фахівців за першим (бакалавр) рівнем вищої освіти, усіх спеціальностей, студентів усіх напрямків підготовки.

Розробники:

_____ О.В.Шимко, канд. іст. наук, ст. викл.

ЦІЛЬ І ЗАВДАННЯ КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Курс «Історія української культури» є складовою частиною програмної гуманітарної підготовки студентів технічних вузів.

В умовах розвитку української державності значно зростає необхідність формування свідомої особистості громадянина України. У зв'язку із цим підвищується значення курсів гуманітарних наук у вищій школі.

Важливим завданням вищої школи на сучасному етапі є поглиблення професіоналізму й виховання духовності, моральної і світоглядної культури майбутніх фахівців. Втрата духовних орієнтирів позбавляє діяльність фахівця будь-якого технічного профілю соціального й гуманістичного змісту, без якого така діяльність із засобу перетворюється в самоціль.

Головною метою курсу «Історія української культури» є формування гуманістичного мислення у студентів технічного ВНЗ на основі вивчення культурних процесів, що відбувалися в процесі історичного розвитку українського народу.

Курс передбачає рішення *наступних завдань*:

1. Сформувати у студентів уявлення про хід культурної еволюції українського народу, закономірності розвитку, їхньої залежності від форм державного устрою, структури суспільства й економічних відносин, а також фундаментальних основах і сучасних пошуках української етичної й естетичної науки.
2. З'ясувати самобутній характер української культури, її взаємозв'язок з європейськими культурними процесами.
3. Допомогти зрозуміти яким чином культурний розвиток впливає на формування світогляду та світосприйняття особистості і, зокрема, як особистість відображає свій духовний стан за допомогою творчості.
4. З'ясувати культурну зумовленість сучасної ситуації, сформувати здатність урахувати культурну специфіку при вирішенні виробничих, економічних та соціальних проблем.
5. Сформувати у студентів культуру естетичного мислення.
6. Направити студентів на пізнання вищих загальнолюдських цінностей і, відповідно до цього, особистісне самовизначення й вільний моральний вибір.

ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ З КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

Курс «Історія української культури» складається з одного модуля, що змістовно охоплює історію української культури з давнини до сучасної доби.

Зважаючи на це, вивчення курсу «Історія української культури» студентами заочної та дистанційної форм навчання припускає обов'язкове виконання контрольної роботи, в якій перше і друге питання є змістовними, а третє має термінологічний характер.

Всі питання контрольних робіт відповідають програмі курсу. До кожного варіанта контрольних робіт додаються методичні вказівки (короткий зміст питань і список відповідної літератури), які конкретизують сутність заданої теми і допомагають знайти відповіді в спеціальній та навчальній літературі.

У посібнику також наводиться список загальної навчальної літератури.

В процесі виконання контрольної роботи слід дотримуватися наступних вимог:

1   Варіант контрольної роботи визначається студентом за його особистим номером у списку навчальної групи.

2   На початку контрольної роботи студент зобов'язаний вказати номер варіанту контрольної роботи, а також переписати його завдання.

3   Загальний обсяг роботи повинен становити 5-8 аркушів учнівського зошита або паперу формату А4. Наприкінці контрольної роботи необхідно навести список використаної літератури.

4   Працюючи над літературою з заданих тем, треба дотримуватися принципу ясності, використовувати словники, особливо це стосується підготовки 3-го питання (словник з культурології, словник іноземних слів, міфологічний словник, енциклопедичний словник тощо). Поняття й терміни - це мова науки, тому робота зі словниками повинна стати обов'язковим елементом навчальної роботи. Скорочення в контрольній роботі не допускаються.

5   Якщо в тексті використовуються цитати, то їх необхідно брати в лапки й обов'язково вказувати джерело цитування.

6   Якщо тема контрольної роботи присвячена пам'ятникам мистецтва, то бажано надавати схематичні малюнки пам'ятників або ксерокопії їхніх ілюстрацій.

7   Робота повинна бути виконана грамотно й охайно. Всі питання написані однією мовою (українською або російською). У випадку недотримання вимог, робота буде повернена на доопрацювання.

ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ, КОРОТКИЙ ЗМІСТ ПИТАНЬ І СПИСКИ СПЕЦІАЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Варіант 1

1. Ранні форми культури на українських землях (від найдавніших археологічних культур до антив).
2. Музичне мистецтво України другої половини 17-18 ст.
3. Дайте визначення поняттям: *національна культура, графіті, вертеп*.

Рекомендації до виконання

1. Розкриваючи перше питання, необхідно звернутися до характеристики таких історичних періодів, як палеоліт (1млн. - 11тис.рр. до н.е.), мезоліт (10 тис. – 7тис.рр. до н.е.), неоліт (6тис. – 4 тис. до н.е.), бронзовий вік (3тис – 2тис. до н.е.); визначити на яких територіях сучасної України в ці часи існували прадавні поселення і що вони собою представляли. Надалі з'ясувати які види пам'яток залишили по собі давні культури і простежити їх еволюцію, зокрема, еволюцію суспільних відносин стародавніх людей, розповісти про особливості релігійних уявлень. Окрему увагу є сенс приділити трипільській культурі, що існувала на українських землях в перехідну добу від неоліту до бронзи, матеріальним і духовним надбанням, а також світогляду її представників.

2. В межах другого питання, перш за все, слід визначитися з історичним контекстом даної доби, доби козацької слави. Поява в багатьох містах України професійних цехів музикантів якраз і була пов'язана з гетьманськими та козацькими універсалами, що запроваджували ці організації та налагоджували музичну справу в країні. Професіоналізацію музичного мистецтва необхідно також співвіднести зі становленням фахової освіти (теоретичні праці М. Діленського). Відповідаючи на це питання також необхідно назвати і надати характеристику напрямків розвитку української музики в їх жанровому розмаїтті: народна, культова, тощо. Представити творчість видатних українських композиторів Д.Бортнянського, М.Березовського, А.Веделя, визначити їх роль в формуванні української музичної культури.

Література до варіанту 1.

- 1 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 584с. С. 278-281, 368-371.
- 2 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А. Яртися та проф. В.Мельника. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 344-358.

3 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 18-22; 108-111.

4 Словник культурологічних термінів: для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.

Варіант 2

1. Пам'ятки Зарубинецької та Черняхівської культури.
2. Становлення нової української літератури. Творчість І.Котляревського.
3. Дайте визначення поняттям: *берестяна грамота, портрет, готика*.

Рекомендації до виконання

1. Міграційні процеси I тис. до н.е. – це фон, на якому складалася зарубинецька археологічна культура (II ст. до н.е. – II ст. н.е.) – яскраве історичне явище залізного віку на території України. Відповідаючи на це питання, обов'язково слід звернутися до проблеми етнічної інтерпретації даної культури і визначення ареалу її розповсюдження. Також важливо надати опис зарубинецьких поселень і поховань, характеристику побуту, суспільних відносин, особливостей вірувань представників цього народу. Що стосується наступної за часом Черняхівської культури (II ст. – V ст. н.е.), то і в цій частині відповіді в першу чергу необхідно представити концепції (антська, готська) її етнічної приналежності, порівняти поселення і поховання черняхівців з зарубинецькими, охарактеризувати рівень землеробських і ремісничих навичок представників Черняхівської культури, їх соціальну структуру, духовні та мистецькі надбання.

2. Період становлення нової української літератури співвідноситься з початком національно-культурного відродження в Україні (межа 18-19ст.), і, зокрема, з виходом у світ в 1798р. перших трьох частин «Енеїди» І.Котляревського – художнього твору, який вперше був написаний народною українською мовою і спирався на глибоке знання побуту та фольклору, до того ж привертав увагу до героїчного минулого українців. Поява цієї поеми надихнула на творчість цілу генерацію талановитих українських письменників і поетів: Г.Квітку-Основ'яненка, Є.Гребінку, П.Гулака-Артемівського та ін.. Таким чином, даючи відповідь на друге питання, необхідно з'ясувати історико-культурні обставини, особливості розвитку і вираження суспільної думки в цей культурний період, тобто передумови, які сприяли формуванню такого явища як українська художня література. Також слід звернути увагу на ідейний зміст, тематику й

сюжети перших суто українських творів, що зробили українську літературу першорядним чинником в процесі становлення національної культури.

Література до варіанту 2.

1 Абрамович С.Д. Світова та українська культура: навчальний посібник / С.Д.Абрамович, М.Ю. Чікарькова. Львів: Світ, 2004. 344с. С. 267-270, 307-308.

2 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К.: Центр навч. літератури, 2005. 584с. С. 283-284.

3 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 28-31; 128-130.

4 Словник культурологічних термінів: для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.

Варіант 3

1. Особливості скіфської культури, її вплив на культуру давніх слов'ян.
2. Дворянський (романтичний) період національно-культурного відродження в Україні (1780-1840рр..).
3. Дайте визначення поняттям: *глаголиця, гравюра, романський стиль*.

Рекомендації до виконання

1. Однією з прикордонних культур, що мали значний вплив на формування праслов'янського етносу, була культура скіфів – іраномовних племен, які населяли південноукраїнські степи в період з VII III ст. до н.е.. Розкриваючи перше питання контрольної роботи, важливо визначити ареали проживання скіфів і, відповідно, види їх занять, охарактеризувати пам'ятки матеріальної культури, зокрема звернути увагу на скіфські міста часів розквіту їх держави та курганні поховання. Завдяки цьому можна надати характеристику рівня розвитку їх ремісничої справи, мистецьких надбань, визначитися зі зовнішніми зв'язками. Посилаючись на «Історичні записки» грецького історика Геродота, також слід доповнити свою відповідь інформацією про структуру скіфського суспільства, міфологічні конструкції (легенди) та релігійні уявлення скіфів.

2. Зародки національно-культурного відродження в Україні слід шукати в останній чверті XVIII ст.. у середі українського дворянства, яке розпочало боротьбу з царським урядом (в даному випадку зверніть увагу на те, що мова піде про культурні процеси, які мали місце на Східній Україні - землях, що входили до складу Російської імперії) за свої станові інтереси, вимагаючи від нього

повернення гетьманського ладу і відновлення козацького війська. На цьому підґрунті виник інтелектуальний рух, що в якості доказів правомірності своїх вимог став використовувати історичні традиції і поступово сприяв формуванню української національної ідеї. Таким чином, відповідь на друге питання повинна містити матеріал про напрямки і характер інтелектуальної роботи (історіографія, етнографія, мовознавство, тощо), яку розпочали найбільш освічені та активні представники українського дворянства в період з 1780 по 1840 рр., а також результати їх діяльності.

Література до варіанту 3.

1 Абрамович С.Д. Світова та українська культура: навчальний посібник / С.Д.Абрамович, М.Ю. Чікарькова. Львів: Світ, 2004. 344с. С. 262-264.

2 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 584с. С. 281-283.

3 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 22-26; 124-130.

4 Словник культурологічних термінів: для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.

Варіант 4

1. Міфологія давніх слов'ян; культи, обряди, свята.
2. Університети як осередки української культури. (19 ст.).
3. Дайте визначення поняттям: *мозаїка, братства(церковні), бароко.*

Рекомендації до виконання

1. Відповідаючи на це питання, перш за все, слід зупинитися на характері первісних релігійних вірувань слов'ян, які мали натуралістичне спрямування і були тісно пов'язані з навколишнім світом, та визначити й описати особливості їх анімістичних уявлень, види фетишів, тотемні образи, розмаїття магічних обрядів. Також необхідно звернути увагу на значення культу предків, землеробського культу і наявність у слов'ян добре розробленого релігійного календаря, що охоплював увесь господарський цикл. Обов'язково відзначити дуалістичний характер мислення людей, що відбився в їх розумінні добра і зла, долі та недолі, тощо. За функціями й актуальністю є сенс поділити давньослов'янську міфологію на три рівні (нижчий, середній, верхній) та представити кожний з цих рівнів, посилаючись на відому періодизацію ігумена Данила (XII ст.). У відповіді

важливо визначити особливості міфів слов'ян про створення світу та походження людини, а також торкнутися питання проведення жертвоприношень та обрядів.

2. Перші вищі навчальні заклади університетського типу в Україні виникають тільки в ХІХ столітті: це були Харківський (1805р.) та Київський (1834р.) університети. З самого початку свого існування вони стають визначними інтелектуальними центрами з високим рівнем освітньої та наукової діяльності. Незважаючи на загальну русифікацію освіти в межах Російської імперії, в цих університетах ведеться активна робота з вивчення і дослідження української історії, етнографії географії, проблем мовознавства. В університетських періодичних виданнях друкуються роботи українських науковців і літераторів. Університетська спільнота стає осередком формування української національної ідеї, вона організовується в гуртки та громади, що займаються національно-просвітницькою справою та проголошує революційні ідеї. Таким чином, розкриваючи друге питання, слід чітко визначити напрямки діяльності українських університетів ХІХ ст., надати їх розширену характеристику, представити творчість талановитих науковців, викладачів, громадських діячів, пов'язаних з університетськими колами, з'ясувати ту роль, яку вони відіграли в процесі національно-культурного відродження.

Література до варіанту 4.

1 Абрамович С.Д. Світова та українська культура: навчальний посібник / С.Д.Абрамович, М.Ю. Чікарькова. Львів: Світ, 2004. 344с. С. 271-27, 304-305.

2 Історія української та зарубіжної культури: навчальний посібник / Б.І.Білик, Ю.А.Горбань, Я.С.Калакура та ін.; за ред. С.М.Клапчука, В.Ф.Остафійчука. 3-тє вид., стереотип. К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. 326с. С. 93-94, 161-165.

3 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К: Центр навчальної літератури, 2005. 584с. С. 284-285, 380-383.

4 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 33-37; 129-130.

5 Словник культурологічних термінів: для студентів заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.

Варіант 5

1. Культура дохристиянської Русі. Перша релігійна реформа київського князя Володимира Великого.

2. Роль Кирило-Мефодіївського братства в національно-культурному відродженні України.

3. Дайте визначення поняттям: *лавра, інтермедія, класицизм*.

Рекомендації до виконання

1. В IX-X ст. в Східній Європі сформувалась ранньофеодальна держава – Київська Русь. Політичне об'єднання східнослов'янських племен сприяло їх етнічній консолідації і формуванню єдиної культури. У цей час виникають міста, як центри ремесла і торгівлі. Посилення центральної князівської влади викликало зміни і в духовній сфері: в 980р. князь Володимир Великий проводить першу релігійну реформу і визначає коло богів, яким би вклонялися всі русичі. Державні потреби сприяють запровадженню на Русі писемності. Скарбницею духовної культури Київської Русі була усна народна творчість, проникнута ідеями любові до батьківщини, дружби, справедливості, милосердя, різноманітні обряди, пов'язані з трудовою діяльністю і побутом слов'ян, багаті традиції. Високого рівня в дохристиянській Русі досягли мистецтва: дерев'яна архітектура і скульптура, ювелірне, музичне мистецтво. Таким чином, культура Київської Русі цього періоду мала свій специфічний характер, і відповідаючи на перше питання контрольної роботи, важливо визначити особливості її розвитку, підкреслити оригінальні риси, навести цікаві приклади етнографічного та мистецького характеру.

2. Кирило-Мефодієвське братство було створено на народницькому етапі національно-культурного відродження (1845р.). Засновниками цієї організації стали професор Київського університету М.Костомаров та відомий культурний діяч М.Гулак. Залучився до цього братства і Т.Шевченко. Організація очевидно мала політичне спрямування, що виразилося в їх маніфесті – «Книзі буття українського народу», створеного в дусі романтизму й ідеалізму. Члени Кирило-Мефодіївського братства виробили ідеологію україно-слов'янського відродження і на певний час стали в центрі національно-культурного руху. Розкриваючи друге питання, перш за все, необхідно звернути увагу на коло людей, яке об'єдналося в це товариство, докладно ознайомитися з ідеями, що вони постулювали, а також їх політичною програмою (маніфестом), і, взагалі, визначити роль Кирило-Мефодіївського братства в процесі національного відродження.

Література до варіанту 5.

1 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника. 2-ге вид., перероб. І доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 375-378, 488-489.

2 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / Л.Є.Дещинський, Я.Я.Денісов, М.П.Скалецький, Л.В.Цубов, Н.М.Барановська,

О.Г.Макарчук. 4-те вид., перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. 304с. С. 195-197.

3 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 130-132 .

4 Словник культурологічних термінів: для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. – 39 с.

Варіант 6

1. Культура античних міст: Пантікапей, Херсонес, Ольвія.
2. Літературна і художня спадщина Т.Г.Шевченка.
3. Дайте визначення поняттям: *автохтони, ікона, романтизм*.

Рекомендації до виконання

1. Ольвія, Пантікапей, Херсонес – це античні міста, які виникли на території сучасної України, на північному березі Чорного моря, в VI і V ст. до н.е.. Їх заснували давні греки за часи Великої грецької колонізації. Північне Причорномор'я приваблювало переселенців родючими землями, великою кількістю риби, можливістю вести широку торгівлю. Остання відіграла в економічному житті греків велику роль. Вони підтримували тісні торгівельні й культурні зв'язки не тільки з містами Греції та Малої Азії, але також з племенами північночорноморських степів: скіфами, меотами, синдами, тощо. Багаті міста сприяли розвитку мистецтва, котрому були притаманні як риси художньої культури античного світу, так і місцева своєрідність. В цьому мистецтві знайшло свій відбиток життя оточуючих греків народів, їх релігійні уявлення, ритуали, про що свідчать знайдені пам'ятки матеріальної культури. Таким чином відповідаючи на перше питання, необхідно розглянути і представити соціальне й культурне життя в цих великих античних містах, заснованих на теренах України, визначити їх вплив на сусідні північночорноморські племена, особливу увагу звернути на розвиток мистецтва.

2. Т.Г.Шевченко (1814-1861) – видатний український поет і художник. З його творчістю пов'язаний новий етап у розвитку української культури, нею був стверджений критичний реалізм в літературі, започаткований її революційно-демократичний напрям. Шевченко вперше став відомим, коли вийшла тоді ще невелика за обсягом книга «Кобзар» (1840). В творчості Шевченка знайшов свій відбиток багатий досвід попередників і сучасників поета в українській, російській і зарубіжних літературах, зокрема, романтичні принципи й традиції. Поезію

Шевченка також характеризує тісний зв'язок з усною народною творчістю. Його творчий доробок складається з великої кількості віршів («Перебендя», «Думки», «Заповіт»), балад («Причинна», «Тополя»), поем («Гайдамаки», «Катерина», «Кавказ»), а також одного драматичного твору («Назар Стодоля»). Окрім літературної спадщини Т.Г.Шевченко залишив по собі й живописні роботи, більшість з яких присвячена побутовій тематиці, зображенню життя українського села. Окрему сторінку його живописної творчості представляють портрети.

Відповідь на друге питання контрольної роботи повинна містити загальний огляд літературної спадщини Т.Шевченка, з визначенням окремих етапів в його літературній творчості (романтичного, реалістичного), з представленням жанрового розмаїття (історичні, соціально-побутові, суспільно-політичні твори), характеристикою творчих методів, що їх використовував поет, зверненням до окремих найбільш відомих творів автора. У відповіді також слід приділити увагу живопису Т.Шевченка, зупинившись на глибокому психологізмі образів, створених художником.

Література до варіанту 6.

1 Історія світової та української культури: підручник / В.А.Греченко, І.В.Чорний, В.А.Кушнерук, В.А.Режко. К. : Літера, 2000. 464с. С. 271-272, 405-408.

2 Історія української культури / за загал. ред. І.Крип'якевича. 4-те вид., стереотип. К.: Либідь, 2002. 656с. С. 319-336.

3 Історія української та зарубіжної культури: навчальний посібник / Б.І.Білик, Ю.А.Горбань, Я.С.Калакура та ін.; за ред. С.М.Клапчука, В.Ф.Остафійчука. 3-тє вид., стереотип. К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. 326с. С. 159-160, 168.

4 Крвавич Д.П. Українське мистецтво: навчальний посібник: У 3-х ч. Ч.2 / Д.П.Крвавич, В.А.Овсійчук, С.О.Черепанова. Львів: Світ, 2004. 268с.+80 вкл. іл. (ч.2). С. 7-16.

5 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 26-28; 133-136.

Варіант 7

1. Усна народна творчість як елемент духовної культури українського народу.

2. Інтелектуальний і культурний рух в Східній Україні в другій половині 19ст.. Діяльність громад.

3. Дайте визначення поняттям: *уніатська церква (УГКЦ), дисидентство, реалізм.*

Рекомендації до виконання

1. Відповідаючи на це питання, необхідно простежити еволюцію фольклорної традиції, що мала свій початок в дохристиянську добу. До найдавніших форм усної народної творчості слід віднести казки, пісні, прислів'я, приказки, билини. Вони зберегли і донесли до нашого часу світ уявлень предків, їх мудрі й зауважливі думки. Особливе місце серед давніх фольклорних творів займають билини, в яких відобразилась історична дійсність з XI до XVI ст.. Важливо й те, що в процесі багатовічного розвитку вони змінювались, долучаючи події більш пізнього, або ж більш ранішнього часу. З появою українського козацтва (XVI ст.) виникає визначне явище української поезії – дума, яка присвячується історичним подіям козацької доби, зокрема, національно-визвольній війні під керівництвом Богдана Хмельницького. В козацьких думах змальовуються суспільні й побутові відношення, що були характерними для цієї епохи. Думи, як і пісні покладалися на музику, їх виконавцями, а часто й авторами, були кобзарі – українські народні співаки-бандуристи, постаті яких також визначили свій час.

2. Період інтелектуального і культурного відродження, що відбувалося в другій половині XIX століття (1840-1880pp.), в науковій літературі часто називають народницьким, оскільки в цей час в середовищі провідних діячів української культури почала домінувати народницька ідеологія, було проголошено гасло «повернутися лицем до народу». Головним результатом і здобутком цього періоду стало формування концепції про Україну як «етнічну національність», що розглядалась як передумова культурного і політичного об'єднання українських земель. Центрами українського національного відродження стають Харківський і Київський університети, на базі яких створюються різноманітні суспільні організації. Зокрема, з ініціативи професора Київського університету М.Костомарова було засновано «Кирило-Мефодіївське товариство» - політична організація, що спрямувала свою діяльність на створення федерації слов'янських народів з демократичними інститутами. Наприкінці 50-х років студенти Київського університету створили таємний гурток «хлопоманів», а на початку 60-х років в Україні розпочався громадівський рух. Перша «Українська громада» виникла в Києві і була очолена істориком В.Антоновичем. Усіх громадівців об'єднувала спільна українська ідея. Широку науково-пошукову роботу розгорнули члени Південно-Західного відділу Російського географічного товариства – першої легальної організації в справах українознавства, що була відкрита в 1873 році. Українська національна ідея в цей період особливо виразно прозвучала у творчості Т.Шевченка та М.Драгоманова.

Література до варіанту 7.

1 Історія української культури / за загал. ред. І.Крип'якевича. 4-те вид., стереотип. К.: Либідь, 2002. 656с. С. 195-198.

2 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника. 2-ге вид., перероб. І доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 487-498.

3 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / М.М.Закович, І.Я.Зязюн, О.М.Семашко та ін.; за ред. М.М.Заковича. 2-ге вид., випр. К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. 550с. С. 456-460

4 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 117-123; 130-133.

Варіант 8

1. Запровадження християнства і його вплив на розвиток культури Київської Русі.

2. Культурні добутки Галичини 19 ст..

3. Дайте визначення поняттям: *фетишизм, пролеткульт, модерн.*

Рекомендації до виконання

1. Запровадження християнства в Київській Русі в 988 р. перш за все сприяло зміцненню давньоруської державності, створенню церковнослов'янської мови і поширенню писемності, формуванню нового менталітету. Ці обставини обумовили швидкий розвиток освітньої і книжної справи: за візантійським і європейським зразками школи й бібліотеки засновувались при церквах та княжих дворах, книгописні майстерні (скрипторії) влаштовувались при монастирях. Першим кроком на шляху створення давньоруської літератури було перенесення з Візантії та Болгарії культової літератури, але дуже скоро стали з'являтися й оригінальні твори. Зближення з християнською Візантією забезпечило поширення в Київській Русі кам'яного будівництва, розвиток монументального живопису (фреска, мозаїка), іконописання, музичного мистецтва. Тим не менш у процесі поширення й утвердження християнства на Русі поступово втрачало чисту візантійську форму, активно вбираючи в себе елементи місцевих слов'янських звичаїв, ритуалів, естетичних вимог. Також поступово пристосовувались до традицій давньоруського етносу візантійські церковні канони. Таким чином, відповідаючи на перше питання, необхідно визначити, які зміни відбулися у світогляді людей в результаті прийняття християнства і яким чином це вплинуло на подальший розвитку давньоруської культури і мистецтва.

2. Національне відродження, що розпочалося на початку XIX ст. в Лівобережній Україні, мало значний вплив на пробудження національної свідомості українців в Галичині, яка в цей час знаходилася у складі Австрійської імперії. В умовах відсутності української інтелігенції роль ініціатора відродження взяло на себе греко-католицьке духовенство. Згодом (20-ті рр. XIX ст.) центром національного відродження став Львів, де було створено літературне угруповання «Руська трійця», представники якого підготували видання альманаху «Русалка Дністровая». Альманах відіграв значну роль в історії культурного відродження західноукраїнських земель. З середини XIX ст. національний рух у Галичині очолила Головна Руська Рада, яка організувала освітнє товариство «Галицько-руська матиця», відкрила просвітницький інститут «Народний дім», започаткувала видання української газети «Зоря Галицька», а також сприяла іншим заходам по відродженню й утвердженню національної культури. Чільне місце в цьому процесі належало і товариству «Просвіта». Видатними діячами доби духовного відродження українського народу в Західній Україні були І.Франко - відомий письменник, громадський і культурний діяч, і М.Грушевський – знаменитий історик, літератор, політик. Поступово розкриваючи зміст другого питання, необхідно зазначити, що національний рух в західноукраїнських землях стимулював загальний соціально-економічний, політичний і культурний прогрес всього українського суспільства, сприяв зростанню громадянської свідомості і відновленню української державності (1918р.).

Література до варіанту 8.

1 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртіся та проф. В.Мельника. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 508-515.

2 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / Л.Є.Дещинський, Я.Я.Денісов, М.П.Скалецький, Л.В.Цубов, Н.М.Барановська, О.Г.Макарчук. 4-те вид., перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. 304с. С. 200-205.

3 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 38-40; 144-147.

4 Словник культурологічних термінів: для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.

Варіант 9

1. Монастирі як осередки духового життя Київської Русі. Значення Києво-Печерського монастиря.
2. Громадська і літературна діяльність І.Франка.
3. Дайте визначення поняттям: *анімізм, полемічна література, авангард*.

Рекомендації до виконання

1. З прийняттям християнства в Київській Русі достатньо швидко стала розповсюджуватися традиція чернечого життя. В XI ст. засновуються Києво-Печерській, Чернігівській, Новгородській та ціла низка інших невеликих монастирів. Вони здебільшого з'являлися поблизу міст, князі або бояри яких дарували їм землі, зсуджували грошима, надавали різні пільги та привілеї. З самого початку свого заснування монастирі відігравали значну роль у духовному, культурному, а згодом політичному та економічному житті молоді кийівської держави. При монастирях відкривалися школи, художні майстерні, скрипторії, в яких переписувалися і створювалися книги, збиралися бібліотеки. Монастирі виховували й притягували до себе найбільш освічених людей. Монастирські ченці започаткували традицію державного і місцевого літописання. Особливе місце в добу звеличення Русі належало Києво-Печерському монастирю. Таким чином, у відповіді на це питання необхідно представити монастирі як дієві організації, що суттєво впливали на давньоруське суспільство часів Київської Русі.

2. І.Франко (1856-1916) – видатний український письменник, поет, перекладач, історик, фольклорист, громадський і культурний діяч. Його світогляд спирався на засади гуманізму, раціоналізму і демократизму, він був прибічником ідеї повної політичної незалежності України. В доробку цього письменника і вченого численні переклади найкращих творів світової художньої спадщини, глибокі твори з історії та теорії літератури. Він активно займався видавничою діяльністю. Талант І.Франка також виявився в низці його оповідань і повістей, серед яких чільне місце посідають твори, написані на побутову та історичну тематику: «Борислав сміється», «Захар Беркут», «Великий шум», тощо. В українській літературі І.Франко прославився і як видатний поет. Народного визнання здобули його поетичні збірки «З вершин і низин», «Мій ізмарagd», «Зів'яле листя», йому належать відомі твори політичної лірики – «Вічний революціонер», «Каменярі». Вершиною поезії Франка вважається поема «Мойсей». У 90-х роках XIX ст. І.Франко написав декілька драматичних творів, серед яких найвідомішим стала соціальна драма «Украдене щастя». Розкриваючи дане питання важливо всебічно охарактеризувати творчу та громадську діяльність І.Франка, визначити його роль у формуванні національної літератури.

Література до варіанту 9.

1 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 584с. С. 293-294, 424-425.

2 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 512-514.

3 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 147-150.

4 Словник культурологічних термінів: для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.

Варіант 10

1. Література Київської Русі.

2. Творча спадщина Л.Українки, її внесок в розвиток духовної культури українського народу.

3. Дайте визначення поняттям: *Оранта, тотемізм, постмодерн.*

Рекомендації до виконання

1. В книжній справі Київської Русі чітко виділяється два напрями – це перекладна література, оригінали творів якої йшли на Русь з Візантії, Болгарії, Сербії, Риму та з інших країн, а також оригінальна література, яка створювалася давньоруськими авторами на місцевому ґрунті. На протязі всього періоду переважала література перекладна. Найпопулярнішими біблійними книгами на Русі були Псалтир, переклади Євангелій та «Апостол». Поширення мала житійна (агіографічна) література, серед якої особливе місце належало патерикам, та апокрифічні твори – це такі, що не визнавалися церквою канонічними і відносилися до християнського фольклору. Перекладна література світського характеру була представлена повістю, історичним й природничо-науковим жанрами. В оригінальній літературі головне місце посідали твори етико-соціального спрямування, серед яких виділялися «повчання», присвячені ідеї державної незалежності Русі, людської правдивості, милосердя. Їх авторами були як світські люди, так і представники духовного прошарку (князь Володимир Мономах, митрополити Іларіон та Клим Смолятич). Релігійний напрям був представлений житійним жанром. Особливу увагу заслуговує «Києво-Печерський патерик», укладений на початку XIIIст.. На місцевому ґрунті виникає жанр паломницької літератури, створюються «Слова» - твори патріотичного змісту

(«Слово о полку Ігоревім»), складається традиція літописання («Повість врем'яних літ»). З огляду на вищесказане відповідь на перше питання контрольної роботи повинна містити докладну характеристику наведених жанрів перекладної та оригінальної літератури з обов'язковим наведенням прикладів творів, а також визначення її місця та ролі в контексті суспільного життя часів Київської Русі.

2. Леся Українка (1871-1913) – видатна українська поетеса та драматург. Стильовою домінантою творчості Л.Українки є неоромантизм. Також її творчості притаманна поетика символізму, що найбільше відбилосся у знаменитому вірші «Contra spem spero». Леся Українка – автор поетичних збірок «На крилах пісень» (1893), «Думи і мрії» (1899), «Відгуки» (1902), в яких вона подарувала світові прекрасні зразки громадянської та інтимної лірики представлені у різних жанрових поетичних формах. Їй належить і всесвітньо відома драма-феєрія «Лісова пісня» (1911) - гімн єднання людини і природи, розповідь про поривання людини до щастя, про його складні і болісні пошуки, про можливості реалізації високої мрії. Окреме місце в творчості Лесі Українки займає історична драма «Бояриня» (1910), присвячена подіям доби Руїни, суспільно-національним взаєминам України та Росії за часів гетьмана П. Дорошенка. Різноманітна тематика творів поетеси, її громадянська та етична позиція, високий рівень володіння поетичними фігурами і формами, багатство мови – це те, що повинно складати основу відповіді на друге питання контрольної роботи.

Література до варіанту 10.

1 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 584с. С. 295-303, 424.

2 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника. 2-ге вид., перероб. І доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 379-385.

3 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 43-47.

4 Словник культурологічних термінів: для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.

Варіант 11

1. Становлення освіти і наукових знань в Київській Русі. Організація книжної справи.

2. Українська література першої половини 19 ст..

3. Дайте визначення поняттям: *синкретизм, катехізіс, масова культура*.

Рекомендації до виконання

1. Розглядаючи це питання, студентів треба звернути увагу на те, що в Київській Русі ініціаторами становлення та розвитку освітнього процесу були князі (перш за все Володимир Великий та Ярослав Мудрий). Продемонструвати різноманітність навчальних закладів та їх призначення, роль церкви та монастирів як культурно-освітніх центрів. Що до розвитку науки, то треба акцентувати увагу на внеску вчених-натуралістів та серйозному ускладненні цього процесу, пов'язаному з появою писемності тільки за прийняття християнства. Схарактеризувати літературно-педагогічні пам'ятки Київської Русі, які мали з'явитися за умов розвитку книжної справи.

2. Говорячи про українську літературу першої половини 19 ст. треба охарактеризувати цей період як період національного відродження в українській літературі, який нерозривно пов'язаний з іменами П.Гулак-Артемівського, Г.Квітки-Основ'яненка, М.Костомарова, Є.Гребінки, Т.Шевченка, М.Шашкевича та ін. Бажано акцентувати в їх творчості антикріпосницькі настрої, утвердження національних цінностей, рідної мови, українського романтизму та ін.

Література до варіанту 11.

1 Історія української культури / за загал. ред. І.Крип'якевича. 4-те вид., стереотип. К.: Либідь, 2002. 656с. С. 44-52.

2 Історія української та зарубіжної культури: навчальний посібник / Б.І.Білик, Ю.А.Горбань, Я.С.Калакура та ін.; за ред. С.М.Клапчука, В.Ф.Остафійчука. – 3-те вид., стереотип. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2001. – 326с. – ISBN 966-620-072-4. – С. 97-101, 157-160.

3 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К. : Центр навчальної літератури, 2005. 584с. С. 302-306.

4 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад. : О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 41-43; 128-131.

5 Словник культурологічних термінів: для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.

Варіант 12

1. Визначні архітектурні пам'ятники Київської Русі. Собор св. Софії.
2. Образотворче мистецтво України першої половини 19 ст..

3. Дайте визначення поняттям: *політеїзм, апокриф, державна мова*.

Рекомендації до виконання

1. Студент повинен дати загальну характеристику стилю та специфіці архітектури Київської Русі. Особливе місце тут повинна займати Десятинна церква, збудована за часи князя Володимира-Хрестителя в Києві, та величний Софійський собор з описом внутрішніх прикрас. Не менш важливо вказати на вплив візантійської та грецької архітектурної традиції на архітектуру Київської Русі та на зміни, що відбулися в архітектурі за умов слов'янської реальності.

2. При відповіді на друге питання варто відзначити, що перша половина 19 ст. в образотворчому мистецтві України була під впливом стилю бароко (І.Руткович, І.Бродякович, І.Маляр, С.Вишенський та ін.), але згодом майстри набули розкріпаченої творчої манери та працювали у стилях рококо та класицизму (А.Лосенко, Д.Левицький, В.Боровіковський, І.Мартос, П.Клодт, Т.Шевченко). Слід зазначити, що розвиток образотворчого мистецтва в цей час в Україні відбувався на теренах «російського культурного простору».

Література до варіанту 12.

1 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 584с. С. 292-293, 437.

2 Крвавич Д.П. Українське мистецтво: навчальний посібник: У 3-х ч. Ч.2 / Д.П.Крвавич, В.А.Овсійчук, С.О.Черепанова. Львів: Світ, 2004. 268с.+80 вкл. іл. (ч.2). С. 78-81, 92-104.

3 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / Л.Є.Дещинський, Я.Я.Денісов, М. П.Скалецький, Л. В.Цубов, Н.М.Барановська, О.Г. Макарчук. 4-те вид., перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. 304с. С. 80-83.

4 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 48-50; 153-154.

Варіант 13

1. Образотворче мистецтво Київської Русі.
2. Розвиток української літератури в другій половині 19 ст..
3. Дайте визначення поняттям: *требище, кіш, діаспора*.

Рекомендації до виконання

1. Відповідаючи на перше питання студент повинен звернути особливу увагу на іконописне мистецтво (якому київські майстри навчалися у візантійців), на поєднання мозаїки та фрески (у межах однієї архітектурної споруди), яке раніше не використовувалося. Також заслуговує на увагу виконання художніх мініатюр в книгах того часу («Остромирове Євангеліє», «Ізборник Святослава» та ін.). Слід продемонструвати знання щодо робіт таких майстрів, як диякон Григорій та чернець Аліпій.

2. Українська література другої половини 19 ст. повинна бути представлена аналізом творчості таких видатних письменників, як І.Франко, М.Вовчок, П.Мирний, І.Нечуй-Левицький (демократизм, реалізм та глибокий інтерес до національної тематики). Також варто виокремити внесок видатних українських письменників, творчість яких припала на кінець ХІХ - початок ХХ ст. (М.Коцюбинський, В.Винниченко, Л.Українка), виокремити в їхніх творах національні специфічні риси та соціал-демократичні настрої, які відповідали вимогам часу.

Література до варіанту 13.

1 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 391-392.

2 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / Л.Є.Дещинський, Я. Я.Денісов, М. П.Скалецький, Л. В.Цубов, Н.М.Барановська, О.Г.Макарчук. 4-те вид., перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. 304с. С. 83-84, 236-239.

3 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / М.М.Закович, І.Я.Зязюн, О.М.Семашко та ін.; за ред. М.М.Заковича. 2-ге вид., випр. К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. 550с. С. 356-364, 460-466.

4 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 50-54; 139-144.

Варіант 14

1. Мистецтво Галицько-Волинської Русі.

2. Образотворче мистецтво України другої половини 19 ст..

3. Дайте визначення поняттям: *капище, паланка, культурна традиція.*

Рекомендації до виконання

1. При розкритті першого питання слід детально проаналізувати особливості розвитку в Галицько-Волинській Русі архітектури, живопису та художніх ремесел. Звернути увагу на те, що в архітектурі з кінця XI ст. спостерігалися значний вплив романських традицій (церква св. Пантелеймона – Галич, 1200 р.). Живопис зазнавав візантійських впливів, згодом порвав з реалістичними традиціями та набув стилізованої декоративності. Схарактеризувати культурні пам'ятки княжого Львова.

2. На розвиток образотворчого мистецтва другої половини 19 ст. величезний вплив здійснив Т.Шевченко – живописець та графік. Також треба продемонструвати знання щодо виникнення новаторського угруповання «Товариство пересувних виставок», проаналізувати живописну творчість І.Репіна, К.Костанді, П.Нілус, П.Левченка, С.Васильківського, М.Мурашко та її вплив на подальший розвиток українського та світового живопису.

Література до варіанту 14.

1 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 584с. С. 438-439.

2 Крвавич, Д.П. Українське мистецтво: навчальний посібник: У 3-х ч. Ч.3 / Д.П.Крвавич, В.А.Овсійчук, С.О.Черепанова. Львів: Світ, 2005. 268с.+80 вкл. іл. (ч.3). С. 214-240.

3 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 395-415.

4 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / Л.Є.Дещинський, Я.Я.Денісов, М.П.Скалецький, Л.В.Цубов, Н.М.Барановська, О.Г.Макарчук. 4-те вид., перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. 304с. С. 86-91, 94-95.

5 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 61-65; 154-155.

Варіант 15

1. Розповсюдження католицизму на українських землях в польсько-литовську добу. Берестейська церковна унія.

2. Драматургія й театральне мистецтво України 19ст.. Становлення українського професійного театру.

3. Дайте визначення поняттям: *язичництво, козаки, книжкова мініатюра.*

Рекомендації до виконання

1. Студент повинен охарактеризувати процес розповсюдження католицизму як одну з головних акцій колонізації українських земель латинським духовенством. Відзначити роль українських аристократичних родів, які вважали своїм обов'язком оборонити українську культуру, підтримували православну церкву, освіту та благодійні установи. Підкреслити роль Берестейської Унії (1596), після прийняття якої у релігійному житті стався розкол, який негативно відбився на боротьбі українського народу, а православна та українська католицька церкви опинилися під впливом загальноєвропейських релігійних та культурних рухів.

2. Розриваючи друге питання слід відзначити, що у перші десятиріччя 19 ст. в Україні виникає професійний театр (Київ, Харків, Полтава, Ніжин, Катеринослав). Показати роль І.Котляревського, який започаткував нову українську драматургію. Розкрити внесок у розвиток українського театру таких драматургів, як І.Карпенко-Карий, М.Кропивницький, М.Садовський, П.Саксаганський, М.Старицький та видатних акторів М.Щепкіна, М.Заньковецької. Звернути увагу на творчість О.Бачинського, основоположника професійного театру на Галичині (1864).

Література до варіанту 15.

1 Історія української культури / за загал. ред. І.Крип'якевича. 4-те вид., стереотип. К.: Либідь, 2002. 656с. С. 597-601.

2 Історія української та зарубіжної культури: навчальний посібник / Б.І.Білик, Ю.А.Горбань, Я.С.Калакура та ін.; за ред. С.М.Клапчука, В.Ф.Остафійчука. 3-тє вид., стереотип. К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. 326с. С. 165-166, 188-192.

3 Кордон, М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 584с. С. 426-431.

4 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. –С 68-70; 155-159.

Варіант 16

1. Церковні братства та їх роль в розвитку української культури.
2. М.В.Лисенко – класик українського музичного мистецтва.
3. Дайте визначення поняттям: *ідол, дума, громади*.

Рекомендації до виконання

1. Висвітлити причини створення та роль церковних братств як релігійно-національних об'єднань, які очолили боротьбу проти політики національного та релігійного тиску, що здійснювала Польща в Україні. Саме братства виступили культурними центрами збереження національної культури та освіти, виступали за підготовку сміливого та активного молодого покоління, здатного підтримати національне відродження. Висвітлити зміст основних напрямків культурної та освітньої діяльності братств.

2. Розкриваючи друге питання, треба висвітлити історичні, політичні, культурні умови, в яких розгорталися життя та діяльність М.Лисенка(1842-1912), відзначити його внесок в розвиток національної музичної культури та світову мистецьку скарбницю як видатного композитора, піаніста, хорового диригента, фольклориста, теоретика музики та педагога, засновника професійної школи, основоположника інструментальних жанрів в українській музиці.

Література до варіанту 16.

1 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 584с. С. 321-324, 431-435.

2 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника 2-ге вид., перероб. І доп. Львів: Світ,2005. 568с. С. 429-430.

3 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 75-77; 159-160.

4 Словник культурологічних термінів: для студентів заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.

Варіант 17

1. Києво-Могилянська академія – духовний центр східноєвропейського православного регіону в XVII-XVIII ст..

2. Українські «шістдесятники» в літературі та мистецтві. Дисидентський рух.

3. Дайте визначення поняттям: *історична пісня, набат, Біблія.*

Рекомендації до виконання

1. У відповіді на це питання студент має висвітлити наступне: передумови виникнення Києво-Могилянської академії; роль видатних українських політиків та громадських діячів в становленні академії; вплив академії на розвиток

української культури; найбільш видатні випускники академії та їхня роль у культурному житті України та інших країн.

2. Відповідаючи на друге питання варто зосередити увагу на тому, що на громадське життя України помітно вплинуло нове покоління митців-шестидесятників, які виступали проти фальші, елейності у відбитті дійсності, відстоювали національно-культурне відродження України (Л.Костенко, В.Симоненко, І.Драч та ін.). Вони прагнули зламати літературні шаблони, знайти нові творчі форми, відійти від догматичного зображення світу. Обов'язково згадати творчість Б.Олійника, В.Коротича, В.Стуса, І.Дзюби, І.Світличного, В.Чорновола та багатьох інших. Звернути увагу на таке явище як «самвидав», що був важливим інструментом в героїчному дисидентському русі того часу.

Література до варіанту 17.

1 Історія української та зарубіжної культури: навчальний посібник / Б.І.Білик, Ю.А.Горбань, Я.С.Калакура та ін.; за ред. С.М.Клапчука, В.Ф.Остафійчука. 3-тє вид., стереотип. К.: Т-во «Знання», КОО, 2001. 326с. С. 131-132, 257-262.

2 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 450-452.

3 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / Л.Є.Дещинський, Я.Я.Денісов, М.П.Скалецький, Л.В.Цубов, Н.М.Барановська, О.Г.Макарчук. 4-те вид., перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. 304с. С. 166-170, 286-290.

4 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 89-91; 178-181.

Варіант 18

1. Мистецтво українського ренесансу (15-перша половина 17 ст.).
2. Творчість українських митців – авангардистів (1910-1930).
3. Дайте визначення поняттям: *дитинець, синопсис, «шістдесятники»*.

Рекомендації до виконання

1. У першому питанні слід зазначити, що епоха Ренесансу мала значний вплив на українське мистецтво, зокрема, на архітектуру й образотворче мистецтво. Архітектурні пам'ятки цієї доби поділяються на три групи: оборонні споруди, замки, церковне будівництво. Найбільшу увагу треба приділити характеристиці «шедеврів» українського Ренесансу – ансамблю львівської площі

Ринок («Чорна кам'яниця», будинок Корнякта) та ансамблю Успенської церкви у Львові (сама Успенська церква, вежа Корнякта, каплиця Трьох Святих). Говорячи про образотворче мистецтво, слід відзначити характерні риси ренесансного іконопису та зосередитись на творчій спадщині найбільш відомих живописців того часу – Федора Сеньковича, Миколи Петраховича, Лаврентія Пилиповича, Севастьяна Корунки та ін.

2. Розкриваючи зміст другого питання, зосередити увагу на визначенні поняття мистецтва авангарду. Виокремити періоди розвитку авангардного живопису в Україні. Охарактеризувати український кубофутуризм (О.Богомазов). Звернути увагу на художню діяльність та доробок творця супрематизму К.Малевича та його послідовників. Висвітлити тогочасний вітчизняний доробок у театральній-декоративній живописі (сценографії) та монументальному мистецтві.

Література до варіанту 18.

1 Крвавич Д.П. Українське мистецтво: навчальний посібник: У 3-х ч. Ч.2 / Д.П.Крвавич, В.А.Овсійчук, С.О.Черепанова. Львів: Світ, 2004. 268с.+80 вкл. іл. С. 184-200, 224-228.

2 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника. 2-ге вид., перероб. І доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 433-438.

3 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / Л.Є.Дещинський, Я.Я.Денісов, М.П.Скалецький, Л.В.Цубов, Н.М.Барановська, О.Г.Макарчук. 4-те вид., перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. 304с. С.138-145.

4 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 81-83; 162-166.

Варіант 19

1. Архітектура українського бароко. Ансамблі Києва.

2. Творчість українських митців нового політичного та естетичного мислення (80-ті роки 20 ст. - початок 21 ст.).

3. Дайте визначення поняттям: *кирилиця*, *архімандрит*, *«розстріляне відродження»*.

Рекомендації до виконання

1. В студентській відповіді має бути відзначено, що у другій половині ХУІІ ст. в Україні поширюється стиль бароко, що став цілісною художньою системою, під впливом якої розвивалися всі види та жанри мистецтва. Важливо, щоб одержали наголос ідейно-стильові тенденції: «високе», «середнє» та «низове» українське бароко, яке відзначається динамізмом, алегоричністю відображення дійсності, пишністю та театралізацією. Говорячи про архітектурні ансамблі Києва особливу увагу треба зосередити на таких спорудах, як Іллінська церква (1692), Всехсвятська надбрамна в Києво-Печерській лаврі (1696-1698) та Георгіївська церква Видубицького монастиря (1696-1701) як зразках архітектурних форм українського бароко.

2. У відповіді на друге питання слід зауважити, що у 1991 році Україна проголосила свою незалежність. Почалася розбудова демократичної суверенної європейської держави. Це докорінно змінило характер розвитку літературного процесу. Ініціаторами консолідації творчої інтелігенції стали Спілка художників та Спілка письменників України. Нова генерація письменників зажадала повнокровного буття української нації, насамперед подолання комплексу меншовартості, підрядної ролі в історії. Гостро постали проблеми вибору, повноцінного існування нації і свободи індивідуальності. Водночас вибухнула потужна творча енергія молодшого покоління письменників, яке прагне вивести літературу на нові естетичні обрії, але не копіюючи Захід. Про це заговорили «західники» — митці, що орієнтуються на постмодерні взірці західної культури (Юрій Андрухович, Оксана Забужко, Микола Рябчук) і «грунтівці», які захищають національну самобутність мистецтва і село як метафору світу, де ще живе неповторний дух українства (В'ячеслав Медвідь, Євген Пашковський, Василь Герасим'юк). Характерною особливістю розвитку художнього процесу кінця 80-х — 90-х років ХХ ст. в Україні стала поява нових літературних угруповань та об'єднань, різноманітних естетичних платформ, стильових манер і способів образного втілення світосприймання людини постколоніального суспільства.

Література до варіанту 19.

1 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 584с. С. 371-373.

2 Крвавич Д.П. Українське мистецтво: навчальний посібник: У 3-х ч. Ч.3 / Д.П.Крвавич, В.А.Овсійчук, С.О.Черепанова. Львів: Світ, 2005. 268с.+80 вкл. іл. С. 23-39, 61-70.

3 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / Л.Є.Дещинський, Я.Я.Денісов, М.П.Скалецький, Л.В.Цубов, Н.М.Барановська,

О.Г.Макарчук. 4-те вид., перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. – 304с. С. 165-166, 173-176.

4 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 96-100; 184-185.

Варіант 20

1. Козацтво як феномен української культури. Культура Запорізької Січі.

2. Національно-культурне піднесення в Україні в 20-ті роки 20ст.. Українізація.

3. Дайте визначення поняттям: *епос, чернь (мистецький термін), унія.*

Рекомендації до виконання

1. Студент з огляду на історію і культуру козацтва повинен відзначити феноменальність козацької ідеології свободи, розкнутості сил, суто козацького виклику різним темним силам. Відзначити, що весь цей процес пов'язаний з переглядом духовних цінностей та життєвих орієнтирів. Оцінити масштаб зробленого видатними людьми того часу та всім українським народом. Проілюструвати феноменальність козацької культури різноманітним прикладами, які мають відношення до Запорізької Січі.

2. Довести, що національно-культурне піднесення в Україні (воно охоплювало всі галузі культурного життя країни) в 20-х роках ХХ століття пов'язано з проголошенням державності, втратою її та радикальними змінами у соціальному устрої. Все це містило у собі і гарячі надії, і гіркі розчарування, але все одно стало фактором піднесення національної культури, бо з'явилася впевненість у своїх силах. Українізацію треба розглядати як таку, що повертала українцям почуття самоповаги та національної гідності.

Література до варіанту 20.

1 Абрамович С.Д. Світова та українська культура: навчальний посібник / С.Д.Абрамович, М.Ю. Чікарькова. Львів: Світ, 2004. 344с. С. 286-288.

2 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / за ред. проф. А.Яртися та проф. В.Мельника. – 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: Світ, 2005. 568с. С. 441-448, 521-534.

3 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. – Краматорськ : ДДМА, 2012. С. 84-86; 166-169.

4 Словник культурологічних термінів: для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- 1 Абрамович С. Д. Світова та українська культура: навчальний посібник / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. Львів: Світ, 2004. 344с.
- 2 Археологія України. Курс лекцій: навчальний посібник / Л. Л.Залізник, О. П. Моця, В. М. Зубар, В. В. Отрощенко. К.: Либідь, 2005. 503с.
- 3 Бокань В.А. Історія культури України: навчальний посібник / В. Бокань, Л.П.Польовий. 2-ге вид., доп. К.: МАУП, 2001. 256 с.
- 4 Бутанян, К. П. Давнє населення України: навчальний посібник / К. П. Бутанян. К.: Либідь, 2003. 232с.
- 5 Гіптерс, З.В. Культурологічний словник-довідник / З. В. Гіптерс. К.: Професіонал, 2006. 328с.
- 6 Історія світової та української культури: підручник / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А Кушнерук, В. А. Режко. К.: Літера, 2000. 464с.
- 7 Історія української культури / за загал. ред. І.Крип'якевича. 4-те вид., стереотип. К.: Либідь, 2002. 656с.
- 8 Історія української та зарубіжної культури: навчальний посібник / Б. І. Білик, Ю. А. Горбань, Я. С. Калакура та ін.; за ред. С. М. Клапчука, В. Ф. Остафійчука. 3-те вид., стереотип. К. : Т-во «Знання», КОО, 2001. 326с.
- 9 Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М.В. Кордон. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 584с.
- 10 Крвавич Д. П. Українське мистецтво: навчальний посібник: У 3-х ч. Ч.3 / Д. П. Крвавич, В. А. Овсійчук, С. О. Черепанова. Львів: Світ, 2005. 268с.+80 вкл. іл.
- 11 Лекції з історії світової та вітчизняної культури: навчальний посібник / А. В. Яртись, С. М. Шендрик, С. О. Черепанова, В. П. Мельник; за ред. проф. А. Яртися та проф. В. Мельника. 2-ге вид., перероб. і доп. Львів: Світ, 2005. 368с.
- 12 Меднікова Г. С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття: навчальний посібник / Г. С. Меднікова. К.: Т-во «Знання», КОО, 2002. 214с.

13 Півторак Г. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міф і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски» / Г. Півторак. К.: Академія, 2001. 150с.

14 Українська та зарубіжна культура: навчальний посібник / Л. Є. Дещинський, Я. Я. Денісов, М. П. Скалецький, Л. В. Цубов, Н. М. Барановська, О. Г. Макарчук; за наук ред. проф. Л. Є. Дещинського. 4-те вид., перероб. і доп. Львів: Вид-во «Бескид Біт», 2005. 304с.

15 Уманцев Ф. С. Мистецтво Давньої України: Історичний нарис / Ф.С.Уманцев.К.: Либідь, 2002. 328с.

16 Конспект лекцій з курсу «Історія української культури» для студентів всіх спеціальностей і форм навчання / уклад.: О. В. Булдакова. Краматорськ : ДДМА, 2012. 190 с.

17 Словник культурологічних термінів: для студентів усіх спеціальностей заочної та денної форм навчання / уклад.: О.Д. Паршакова. Краматорськ : ДДМА, 2009. 39 с.